

"Əkinçi"nin 150-ci ildönümü ərefəsində Fəxri Xiyabandayam, Həsən bəy Zərdabının məzarını ziyarət edirəm, hər bir jurnalist kimi borcum olaraq... Salamlar olsun müqəddəs ruhuna, Həsən bəy! Bilirəm, harada bir qəzet redaksiyası varsa, sənin ruhun oradadır. Hələ o da ola sələfinin yoluunu böyük tarixi nailiyətlərle davam etdirən xələfin – 34 yaşlı "Ses" qəzeti. Onu da bilişəm ki, ruhun şad, xürrəmdir. Nə az, nə çox, düz 7 illik mücadilə, olmazın əzab-əziyyəti ilə, qarşıdurmalarla "Əkinçi"nin nəşrinə nail olub, Azərbaycanda milli mətbuatımızın banisine çevrilməyini, ilk mətbət orqanın ardında minlərlə qəzetlərin işiq üzü görmə-

sini, ölkəmizdə sadiq davamçılarından ibarət böyük jurnalist ordusunun yaranmasını, mətbuatımıza söz azadlığının, müstəqilliyin verilməsini, illərlə bir mətbuat fədaisi yanarılığı ilə hər vilayətin qəzətinin o vilayətin

güzgüşü olması gərəyi ilə bağlı arzularının reallaşmasını 150-dən ötən 365-lər sənə təfəsilatı ilə çatdırıb.

Həsən bəy, mən də bu 150-nin bir qəri-

olduğunu bilmirəm, amma ustada üz tutub ötən 365-lərde metbuatımızla bağlı olanlardan, keçənlərdən ona – millətinin mənəvi yükünü söz yükünə çevirib illərlə ciyinlərində daşıyan, elə həmin yüklə də bu dünyadan əbədiyyətinə köç edən qoçamanla səhbət etmək istədim. Sən bütöv bir milletin, xüsusiş də biz qəzetçilərin əzizisən. Sənin mürtece qüvvəllərin təqibləri, həbsləri, evinə basqınları ilə, ailənin hər an tehlükə ilə üz-üzə qalması, işindən kənarlaşdırılmışın, yaşayış yerindən uzaqlaşdırılmışın, ev dəstəgina çevrilməyin hesabına, lakin bu mübarizədən dönmədən yaratdığın metbuatla, bir də Həsən bəy Zərdabi adı, şəxsiyyəti ilə minlərlə jurnalist qurur duyur: sənin davamçılarına çevrile bildiyimiz, ötən hər günün tarixini yazdığımız, bu günü gələcəyə götürə bildiyimiz, ictimai həyatə güzgü tutmağı bacardığımız üçün. Sənin "Əkinçi"nin böyük zəhmətkeşliklə toxum səpib cürcərdiyi "tarlalar" həm də bu gün minlərlə jurnalistin çörək ağacıdır. Sözlər ekib cümlə biçən,

çekilən bu məsələlərlə üzvi sürətdə bağlı idi. Sənin öz dilinlə həmin misallardan biri... "Əkinçi", 14 aprel, 1876-cı il. "...Mənim dostum...mənə yazır ki, haçan elmi-əbdan bəhsindən əl çəkəcəksiniz və o bəhsin qəzetdə işi nədir? Ondan əlavə yazır ki, ol qədər qəzetdə elmi təhsil etmək xüsusunda yazırıñ ki, qorxuram bu ən qərib zamanda xalqın qəzet oxumaqdan rəğbəti kəsilsin... Salisən, qəzet dərvish kimi nağıl deyə bilməz, onun borcudur işlərin yaxşı və yamanlığını ayna kimi xalqa göstərsin, ta xalq öz nikbədindən xəbərdar olub onun əlavənin dalınca olsun... Pəs, dostum, doğru deyiblər ki, elhəqq mürrən (doğru söz acı olur). Amma bize hökm olub ki: qılıl-həqq və löv kanə mürrən (deyin sözün doğrusunu acı da olsa)!"

Sözlər yox ki, bəylərin, mülkədarların əlinde cəmləşən torpaqların onların əlindən alı-naraq kəndlilərin xüsusi mülkiyyətinə, istifadəsinə verilməsinə çox cidd-cəhd göstəridin. Təhqirlərə, təzyiqlərə, hədə-qorxulara məruz qalsan da, bir kəndli ideoloqu kimi onlara hüquqlarını anladır, qorxmazlığın və cəsurluğunla qoluzlulara qarşı çıxır, kəndlilini aldadan, əməyini istismar edənlərlə mübarizə aparırıñ.

Nəhayət, Həsən bəy, bunu əvvəldən anlamalı idik ki, çarizm doğru söz danışanların dilini kəsdiyi, susdurdugu halda, təbii ki, milli mətbuat yaratmaq təşəbbüsündə olanlara imkan verməzdi. Çünkü bunun nə ilə nəticələnəcəyini yaxşı bilirdi. Avropada, Rusiyada – gözünün qarşısında milli mətbuatının yaranmasının xalqa, millətə müsbət nəticələrini görür, müstəmləkə siyasetində bunun heç də yaxşı nəticə verməyəcəyini, sözün kütlələrinin şüurunda inqilab yaradacağı gün kimi aydın bilirdi. Elə məhz buna görə də ictimai kuruluşda dönüş yarana bilecəyinə əmin olan çarizmin ən ehtiyat etdiyi sahə mətbuat idı. Bax bunlara görə sən o qədər incidildin, acılar çəkməyə məhkum oldun... Amma qalib geldin...

150-dən ötən 365-lərdə nələr, nələr oldu... Bitdimi sandın, ustad?.. Mübarizə apardığın çarizmin mürtece ünsürlərinin yerini sənin vəfatından cəmi 10 il sonra yeni bir "ittifaq" burjuaziyası aldı. Düz 70 il... Əger sənin dövründəki çarizm siyasetini 70 il əsərətində yaşadığımız sovetlər birliliyin müstəmləkəçilik siyaseti ilə müqayisə etsək, xalqın eyni bəlalara düşər olduğunu, neyi elə etməkdə ləngidiyinin yalnız bu siyasetle bağlı olduğunu ayndıca görərik. Məgər 1917-18-ci illərdən 1990-ci illərdək xalqın yaşadıqları – müstəqilliyinin zorla əlindən alınması, 70 il rus imperiyasının əsəretində yaşaması, torpaqlarının erməni əli ilə işğalı, repressiyalar, ləkələr, qırğınlar, qanlar, xalqın saysız-hesabsız şəhid verməsi tarixən davam etdirilən bu siyasetin bəhrələri deyildimi? Bu xalqın başının çəkmədiyi bələlər qalmadı

Həsən bəy, banisi olduğun milli mətbuatın milli azadlıq hərəkatında nə qədər böyük rolü oldu, bilirsənmi? Qanında onsuz da azadlıq toxumu olan və mətbət çağırışları bu toxumların cücerək azadlıq fədalərinə əvvəldən əlverişliyini azerbaycanlılar qanlar, qırğınlar bahasına 1991-ci ilde müstəqilliyimi bərpa etdilər. Müstəmləkədən yaxa qurtardıq, müstəqil olduğuk. Lakin birinci – 1918-ci ilde qazandığımız müstəqillik qədər itirilmək təhlükəsində idi budəfəki müstəqilliyimiz də. Təsadüfə bax, elə mətbuat gündə – 22 iyulda gəldi xilaskarımız – böyük şəxsiyyət Heydər Əliyev. Vətəninin dar gündə – Azərbaycanı düşdüyü bələlərdən xilas etmək, müstəqilliyini qorumaq üçün gəldi. Bu gəlisi xalq da xilas oldu, müstəqilliyimiz də, xilaskarın özü isə xalqın Ümummilli Liderinə çevrildi. O Xilaskar sənin yaratığın mətbuatın əsl dostu, qədirbiləni oldu. O gəlisi ölçəmizdə azad mətbuat formalaşdı, mətbuat üzərindəki 70 illik senzura sistemi ləğv edildi. Yüzlərlə qəzet redaksiyası yarandı. Jurnalistlərə söz, mətbuat azadlığı verildi. Onlar üçün fəxri adlar təsis olundu, eməkliyi qiymətləndirildi, mənzil-məişət şəraitləri yaxşılaşdırıldı. Jurnalistlərin hər hansı problemini deye biliçəkləri ünvan – Mətbuat Şurası, daha sonra Medianın İnkışafı Agentliyi yaradıldı.

Ardı Səh. 6

Milli mətbuat 150: əsryarımdan ötən 365-lər

Əvvəli-Səh-5

Ən qürur duyuları hal isə o oldu ki, jurnalistlər dördüncü hakimiyyətin nümayəndələrinə çevrilib birinci hakimiyyətin bütün sahələrde köməkçiləri oldular.

Həsen bəy, ötən 365-lərdə "Ökinçi"nin yubileyləri haqqında sərəncamlar imzalanıb, təntənəli bayram tədbirləri keçirilib. Budur, "Ökinçi"mizin – Azərbaycan mətbuatının yubileyini qeyd edirik. Ölkəmizin Prezidenti cənab İlham Əliyev "Azərbaycan mətbuatının 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. "XIX əsrin ikinci yarısında dünyanın neft və sənaye mərkəzlərindən birinə çevrilmiş və iqtisadi yüksəliş dövrünü yaşayan Azərbaycanın ictimai-siyasi və mədəni həyatında əsaslı dəyişikliklər baş vermiş, maariflik hərəkatı genişlənməye başlamış, milli mətbuatın yaranması zərureti meydana çıxmışdır. Məhz buna görə də 150 il əvvəl – 1875-ci il iyulun 22-də görkəmli ziyanlı, təbiətşunas alim və maarifçi-publisist Həsen bəy Zərdabının Azərbaycan dilində nəşr etdiridi "Ökinçi" qəzeti milli mətbuatımızın ilk nümunəsi və ölkəmizin həyatında mühüm hadisə kimi tarixe düşmüşdür. Cəmi iki il fəaliyyət göstərən qəzet maarifçi ideyaların karşısına olmuş, cəhalətə və xurafata qarşı kəskin məqəllələr dərc etmiş, milli özündürəkin, ictimai, siyasi və bədii fikrin inkişafına, mütərəqqi jurnalist nəslinin yetişməsinə önəmlı töhfə vermişdir". Sərəncamda deyilən bu sözər mətbuatımızın dünəni - sənə - Həsen bəy Zərdabi şəxsiyyətinə və bugününe - biz jurnalistlərə verilən böyük dəyərdir.

Ey böyük ustad, ey böyük sələf, 34 yaşlı xələfin "Ses" qəzətindən də xəbər almaq istəyərsən, biliyəm. Odur ki, mən danışım, sən dinlə. Ölkəmizdə "Ses" kimi həm müstəqilliyimizlə yaşıd, həm də müstəqilliyimizin bərpasında, ondan sonrakı Azərbaycanın mürəkkəb ictimaiyyəti həyatında sözünü deməyi bacaran çox az sayıda qəzet var. "Ses" qəzeti respublikanın ağır günlərində bir qrup ziyanın Ümummilli Lider Heydər Əliyevə təkidə Bakiya-hakimiyyətə gəlməsi üçün ünvanlaşmış məktubu və onun cavabını çəkinmədən səhifələrində nəşr edən qəzətdir. Hansı ki, həmin dövrə buna və digər haqlı səsine görə təzyiqlərlə, təhdidlərlə qarşılaşmalı olmuşdu. Lakin "Ses" bugünkü Azərbaycan üçün hələ 30 il əvvəl öz haqq səsini qaldırmış, böyük uzaqqorənliliklə Ulu Önderimzin mövqeyində çıxış edərək xalqın qurtuluşunu böyük Liderdə görmüşdür. Sonrakı illərdə də qəzet missiyasını ləyaqətlə yerinə yetirmiş, dövlət siyasetinin düzgün təbli-

işimizi həll etdik, torpaqlarımızı geri aldıq. Neçə jurnalistimiz cəbhədən reportaj hazırlayarkən şəhid oldu. Bütün şəhidlərimiz, həm də həmkarlarımız üçün çox kədərləndik, lakin Zəfərimiz üçün də çox sevindik. Biz oğullu-qızlı-hamımız canımızdan keçməyə hazırıq. Teki bir qarış torpağımız düşmən elinə keçməsin. Axi torpaq namusdur.

Həsen bəy, bilirsənmi, biz necə xoşbəxt jurnalistlər? Çünkü Zəfərdən, qələbədən yazmaq nəsibimiz oldu. O torpaqlara gedib onları görmək qismətimiz oldu. Düşmən o yerlərdə daşı daş üzündə qoymayıb, xəberin olsun. Lakin o torpaqların etri eyni etirdir: doğma etir... Biz artıq Qarabağa qayıdırıq, Böyük Qayıdış başlanıb. Zəngilanın Ağalı kəndinin sakinləri, laçınlıların, ağdamlıların və sair soydaşlarımızın bir qismi dədə-baba yurdularına qayıdırıblar. Qarabağda bərpa işləri sürelə aparılır. Yaxın gelecekdə bütün rayonların sakinləri öz evlərinə qayida biliəcək. Bütün bunlardan mərhələli şəkildə yazmaq, bilirsənmi, nə qədər xoşdur?

Bütün bunları sənə çatdırmağımdan yəqin çox məmənun qaldın, Həsen bəy. Çünkü ruhun narahat idi. Yaratdığı mətbu organın davamçılarının 30 ilə dayanmadan-durmadan bu mövzuda yazması böyük əndişənə çevrilmişdi. Gözün aydın, gözümüz aydın, ta torpaqlarımız azaddır.

Böyük ustad, ruhun şad olsun, qəbrin nurla dolsun. Çox xoşbəxt insanmışsan. Xoşbəxtən, ona görə ki, əsr yarıım bir dövrün yaddaşlarında qalanı, xatırlanısan. Həm də həyatın ən vacib sahəsi, insanlara hava və su qədər vacib olan mətbuatda. Xoşbəxtliyin bir də ondadır ki, 150 il önce "Ökinçi" ilə birgə səpdiyin toxum 150-dən ötən hər 365-də elə inkişaf edib, şaxənib, köklənib, cəmiyyətin elə bir gərəkli sahəsinə çevrilib ki, indi artıq heç kim həyatını mətbuatsız təsəvvür edə bilmir...

Iyulun 19-da Prezident İlham Əliyevin III Şuşa Global Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşü zamanı mətbuatımız və jurnalistlər haqqında səsləndirdiyi dəyərli fikirləri ümumilikdə 150 illik tarixi yola verilən qiymətdir: Bu gün Azərbaycan mediası dövlət maraqlarını qorumağa qadirdir. Azərbaycana qarşı əsassız ittihamları arqumentlərə, ciddi tehlilə və faktlar əsasında ifşa etməkdə də böyük uğurlar əldə edib. Bizim mediامız nəinki dövlət maraqlarını müdafiə edir, eyni zamanda, lazımdır. İdmanda bəzən deyirlər ki, ən yaxşı müdafiə hücumdur. Mən bu tezisə şərh vermək istəmirəm. Amma fakt odur ki, bu gün Azərbaycan mediasını bir çox ölkələrdə müxtəlif səviyyələrdə oxuyurlar, mediada gedən yazıları, məqalələri tehlil edirlər. O məqalələrin Azərbaycanın rəsmi mövqeyinə nə dərəcədə uyğun olub-olmaması ilə bağlı da fərziyyələr irəli sürürlər. Bu, deməyə əsas verir ki, mediامız doğrudan böyük inkişaf yolu keçib. Media deyəndə mən ilk növbədə jurnalistləri nəzərdə tuturam. Çünkü medianı nüfuzlu edən məhz əməkdaşları, sizin kimi insanlardır, sizin həmkarlarınızdır. Mən, sözün əsl mənasında, sevinirəm və sizə yeni uğurlar arzulayıram. Azərbaycan bu gün elə bir mərhələdədir ki, hələ də özünü müdafiə etməyə ehtiyacı var. Bu gün Avropadan olan həmkarınız da artıq bu suali verendə də onu qeyd etdi: Siz Qərbin ictimai fikrine, ictimai rəyinə necə təsir edə bilərsiniz? Mənca, media ən yaxşı vasitedir. Bizim media işçilərinin əhatə dairesi nə qədər çox geniş olarsa, ölkə haqqında o qədər də dəqiq, dolğun və ədalətli məlumat dünya ictimaiyyətinə çatdırıla bilər. Burada hələ görüləsi işlər çoxdur. Ancaq mən deyə bilərəm ki, bizim mediامız artıq istənilən xoşagelməz, iftira kampanyasına cavab verməyə qadirdir və bu, çox önəmlı yeni reallıqdır.

Mətanət Məmmədova